

MAKTABLARDA TA'LIM SIFATINI BAHOLASHNING INTEGRALLASHGAN MODELINI ISHLAB CHIQISH VA UNING SAMARADORLIGINI BAHOLASH

Qodirov Kamoliddin Botirovich

Toshkent ijtimoiy innovatsiya universiteti

“Pedagogika va psixologiya” kafedrası mudiri

Tel: +998(94) 693-38-04

Jahongirova Dilzoda Nosirjon qizi

Toshkent shahri Puchon universiteti

Magistranti.

Bugungi kunda ta'lim tizimida amalga oshirilayotgan islohotlarning asosiy maqsadlaridan biri ta'lim sifatini oshirish, o'quvchilarning zamonaviy bilim va kompetensiyalarni egallashini ta'minlash hamda ta'lim jarayonining natijadorligini muntazam baholab borishdan iborat. Umumiy o'rta ta'lim maktablari jamiyatning intellektual, ma'naviy va kasbiy salohiyatini shakllantiruvchi muhim ijtimoiy institut sifatida ta'lim sifatini ta'minlash jarayonida alohida o'rin egallaydi. Shu sababli maktablarda ta'lim sifatini obyektiv, kompleks va muntazam baholashning samarali mexanizmlarini ishlab chiqish dolzarb vazifalardan biri hisoblanadi.

An'anaviy baholash tizimida ko'pincha o'quvchilarning fanlarni o'zlashtirish darajasi, nazorat ishlari va test natijalariga asosiy e'tibor qaratiladi. Biroq ta'lim sifati faqat o'quvchining olgan bahosi bilan belgilanmaydi. O'qituvchining kasbiy kompetensiyasi, darsni tashkil etish metodikasi, zamonaviy pedagogik va axborot texnologiyalaridan foydalanish darajasi, maktabning moddiy-texnik bazasi, ta'lim muhiti, boshqaruv samaradorligi, ota-onalar bilan hamkorlik va o'quvchilarning ta'lim jarayonidan qoniqishi ham ta'lim sifatiga bevosita ta'sir ko'rsatadi.

Shu nuqtayi nazardan, maktablarda ta'lim sifatini baholashning turli ko'rsatkichlarini yagona tizimga birlashtiruvchi integrallashgan modelni ishlab chiqish muhim ilmiy-amaliy ahamiyatga ega. Bunday model ta'lim sifatini faqat yakuniy natija sifatida emas, balki unga ta'sir etuvchi omillar majmuasi sifatida baholash imkonini beradi. Mazkur yondashuv orqali mavjud muammolarni aniqlash, ularning sabablarini tahlil qilish va ta'lim sifatini oshirishga qaratilgan samarali boshqaruv qarorlarini ishlab chiqish mumkin [1].

Maktablarda ta'lim sifatini baholashning integrallashgan modeli, avvalo, ta'lim jarayonining asosiy tarkibiy qismlarini aniqlash va ularni yagona baholash tizimiga birlashtirishga asoslanadi. Mazkur modelning asosiy maqsadi maktab faoliyatining turli yo'nalishlari bo'yicha shakllangan ma'lumotlarni umumlashtirish orqali ta'lim sifatining real holatini aniqlashdan iborat.

Integrallashgan modelning birinchi muhim tarkibiy qismi o'quvchilarning ta'lim natijalarini baholash hisoblanadi. Bunda o'quvchilarning fanlar bo'yicha o'zlashtirish ko'rsatkichlari bilan bir qatorda ularning amaliy bilimlari, mustaqil fikrlash qobiliyati, muammoli vaziyatlarni hal qilish ko'nikmasi, axborot bilan ishlash, muloqot qilish va raqamli kompetensiyalari ham hisobga olinishi lozim. Chunki zamonaviy ta'limning asosiy natijasi faqat nazariy bilimlarni yodlab olish emas, balki ushbu bilimlardan turli hayotiy va amaliy vaziyatlarda samarali foydalana olishdir.

Modelning ikkinchi komponenti o'qituvchilarning kasbiy faoliyatini baholash bilan bog'liq. Ta'lim sifatining yuqori bo'lishida pedagogning bilim darajasi, metodik mahorati va innovatsion yondashuvi muhim ahamiyatga ega. Shu sababli o'qituvchining darsni rejalashtirish va tashkil etish qobiliyati, interfaol metodlardan foydalanishi, raqamli texnologiyalarni ta'lim jarayoniga integratsiya qilishi, o'quvchilarning individual xususiyatlarini hisobga olishi hamda muntazam ravishda kasbiy rivojlanishga intilishi baholash indikatorlari sifatida belgilanishi mumkin.

Uchinchi komponent ta'lim muhitining sifati bilan bog'liq. Maktabdagi ta'lim muhiti o'quvchilarning bilim olishiga bevosita ta'sir ko'rsatadi. Sinf xonalarining jihozlanganligi, zamonaviy kompyuter va axborot texnologiyalaridan foydalanish imkoniyati, kutubxona va laboratoriyalarning mavjudligi, sanitariya-gigiyena talablari, xavfsizlik va psixologik qulaylik kabi omillar ta'lim sifatini baholashda hisobga olinishi kerak. Ayniqsa, raqamli ta'lim vositalarining rivojlanishi maktablarning texnologik infratuzilmasini ta'lim sifatining muhim komponentlaridan biriga aylantirmoqda.

To'rtinchi komponent maktab boshqaruvi samaradorligini ifodalaydi. Ta'lim sifatini oshirish jarayoni samarali boshqaruvsiz amalga oshirilishi qiyin. Maktab rahbariyatining strategik rejalashtirish, pedagoglar faoliyatini muvofiqlashtirish, ichki monitoringni tashkil etish, ta'lim natijalarini tahlil qilish va aniqlangan kamchiliklarni bartaraf etish bo'yicha chora-tadbirlarni ishlab chiqish qobiliyati umumiy ta'lim sifatiga sezilarli ta'sir ko'rsatadi. Shuning uchun integrallashgan modelda boshqaruv samaradorligi alohida baholash yo'nalishi sifatida ko'rib chiqilishi maqsadga muvofiq.

Beshinchi komponent ta'lim jarayoni ishtirokchilarining qoniqish darajasini aniqlashdan iborat. O'quvchilar, ota-onalar va o'qituvchilarning ta'lim jarayoni haqidagi fikrlari ta'lim sifatining muhim ko'rsatkichlaridan biri hisoblanadi. So'rovnomalar orqali o'quvchilarning darslardan qoniqishi, o'qituvchilar bilan munosabati, maktabdagi psixologik muhit, ota-onalarning maktab faoliyatiga munosabati va pedagoglarning ish sharoitlari haqidagi fikrlarini aniqlash mumkin [3].

Modelning samaradorligini baholashda monitoringning uzluksizligi muhim ahamiyat kasb etadi. Bir martalik baholash maktabdagi ta'lim sifatining dinamikasini to'liq ko'rsatib bera olmaydi. Shu sababli baholash jarayoni muntazam ravishda amalga oshirilishi, turli davrlardagi natijalar o'zaro taqqoslanishi va rivojlanish

tendensiyalari aniqlanishi kerak. Masalan, model joriy etilishidan oldingi va keyingi o'quvchilarning o'zlashtirish ko'rsatkichlari, o'qituvchilarning metodik faolligi, dars sifati va ta'lim jarayonidan qoniqish darajasi solishtirilishi mumkin.

Integrallashgan modelni raqamli texnologiyalar asosida tashkil etish uning samaradorligini yanada oshiradi. Elektron monitoring platformalari orqali o'quvchilarning natijalari, pedagoglarning faoliyati, dars kuzatuvlari va so'rovnoma ma'lumotlarini yagona axborot tizimida jamlash mumkin. Natijada maktab rahbariyati real ma'lumotlar asosida muammoli yo'nalishlarni aniqlash va tegishli boshqaruv qarorlarini qabul qilish imkoniyatiga ega bo'ladi [5].

Xulosa qilib aytganda, maktablarda ta'lim sifatini baholashning integrallashgan modelini ishlab chiqish ta'lim jarayonining real holatini obyektiv va kompleks aniqlash imkonini beruvchi samarali yondashuv hisoblanadi. Ushbu model o'quvchilarning ta'lim natijalari, o'qituvchilarning kasbiy faoliyati, ta'lim muhiti, maktab boshqaruvi va ta'lim ishtirokchilarining qoniqish darajasini yagona tizimda baholashga asoslanadi. Integrallashgan baholash orqali maktabning nafaqat mavjud natijalari, balki ushbu natijalarni shakllantiruvchi omillar ham aniqlanadi. Bu esa ta'lim sifatidagi muammolarning sabablarini chuqurroq tahlil qilish va ularni bartaraf etish bo'yicha aniq chora-tadbirlarni ishlab chiqishga imkon beradi. Modelni raqamli monitoring tizimlari bilan uyg'unlashtirish esa ma'lumotlarni tezkor yig'ish, tahlil qilish va natijalarni taqqoslash imkoniyatlarini kengaytiradi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Abduqodirov A. A., Pardaev A. X. Ta'lim jarayonini boshqarishda axborot texnologiyalari. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2012. – 208 b.
2. Jo'rayev R. H., Tolipov O'. Q. Pedagogik faoliyatda zamonaviy axborot texnologiyalaridan foydalanish. – Toshkent: Fan, 2010.
3. Muslimov N. A., Usmonboyeva M. H., Sayfurov D. M., To'rayev A. B. Pedagogik kompetentlik va kreativlik asoslari. – Toshkent: Sano-standart, 2015. – 120 b.
4. Saidahmedov N. Yangi pedagogik texnologiyalar. – Toshkent: Moliya, 2003. – 172 b.
5. Saidahmedov N. Yangi pedagogik texnologiyalar. – Toshkent: Moliya, 2003. – 172 b.